

דף

בכורות ה' ע"א - ה' ע"ב

על הדרף

מה

וממילא אף דבעלמא שקל הוא "חצי" סלע, שקל הקודש כפול הוא ואמנם הוא - "סלע".

אולם הרמב"ן דחה תירוץ זה, שהרי לגבי אונס ומפתה נקצב שיעורם בתורה בשקלים, ושם לא נאמר שקל "הקודש", ועם כל זה תרגם אונקלוס שקל-סלע, הרי דגם שקל סתם הוא סלע בתורה.

ועל כן כתב הרמב"ן שכיון שהיו רגילים כל שנה לשקול מחצית השקל - מחצית הסלע [ב' דינרים] לשקלים, לכן הורגלו לקרוא למחצית השקל - שקל. והוסיף דיש לומר שהטביעו מטבע מיוחדת של מחצית הסלע - שני דינרים, שאותה היו נותנים למחצית השקל של תורה, ולאחר מכן הורגלו לקרוא לו כנ"ל "שקל", ובזה חסכו גם את הקלבן שהיו צריכים לשלם לפרוטרוט, וחכמי המשנה והגמרא גם כן קראו למחצית השקל הלזה - שהוא ב' דינרים: שקל.

★ ★

על פי זה יישב באופן נפלא הג"ר אלכנסדר סנדר פוירשטיין ז"ל מלונדון - ירושלים, לשון הפייטן בהפיוט למוסף של פרשת שקלים "ושקל אשא בבית נכון ונשא", ותמוה הוא שהרי מחצית השקל מביאים ולא שקל, והרבה קולמוסים נשתברו על זה.

אמנם לפי דברי הרמב"ן האלו הדברים יאירו כשמם בצהרים, שכוונת הפייטן במ"ש "שקל", היינו שקל של חכמים שהוא ב' דינרים שהוא מחצית השקל - הסלע של תורה.

דף ה' ע"ב

בגמ': מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים כו' ועוד שסייעו ישראל בשנת יציאתם ממצרים שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו לו תשעים חמורים לזבים טעונים מכספה וזהבה של מצרים.

הנה בטור חו"מ (סי' ש"ח) מבואר שמשאוי של חמור הוא חצי כור חטים, וחמורים לזבים (מעולים. רש"י) בודאי נושאים יותר, וחצי כור הוא ט"ו סאה, ותשעים חמורים הוא אלף שלש מאות וחמשים סאה, וכפי המשקל הזה הם נשאו כסף וזהב, וגם יותר מזה מכיון שהנפח אינו כ"כ גדול ע"ש בחושן משפט.

★ ★

לו כל המדות הרעות, אך שהוא היפך ושיכר כל המדות רעות והשתדל רק להכניס עצמו במדות טובות.

ובאור פני משה (ריש פרשת חקת) מביא הרה"ק רבי משה מפשווארסק זי"ע מעשה שהיה, במלך שהיה בימי משה והיה מביין בחכמת הפרצוף, ובשמעו את מעשה ה' ונפלאותיו ביד משה עבדו, שלח צייר אל המדבר אשר חונה שם משה לצייר את תואר פניו, בחזרתו היה המלך עומד ומשתומם למראה הציור שהביא האומן מתמונת דיוקנו של משה, שהיה נראה בה כבעל מדות מגונות מאד. ורצה המלך להרוג את הצייר, באמרו כי מעל הצייר בשליחותו, ושלח המלך צייר נוסף, וכשהגיע למדבר סמרו שערות ראשו, בראותו שהצייר הראשון אמת צייר, ושאל מרע"ה על זה, והשיב שבאמת נולד עם תכונות כאלו, אלא שהוא עמל על עצמו לתקן את מדותיו ביגיעה עצומה ובעמל ללא לאות עכת"ד.

★ ★

בגמ': ומנה של קודש כפול היה וכו'.

מבואר כאן דשקל הוקדש הוא כפליים משקל רגיל.

וזה להראות שערך אדם הוא בשני דברים.

מה שערכו בעולם הזה, הוא עפ"י המעשים שיש לו בין אדם לחבירו.

וערכו כמעשים שהוא עושה בין אדם למקום, זה רואים בעולם הבא. נמצא שיש לו ערך בשני דברים, בבין אדם לחבירו ובבין אדם למקום.

(וללוי אמר)

★ ★

בגמ': ומנה של קודש כפול הי'.

ברמב"ן ר"פ כי תשא (שמות ל' י"ג) הקשה ד"שקל" הנאמר בתורה הוא ה"סלע", וכמו שתרגם אונקלוס בכל מקום שקל-סלע. וקשה שבדברי חכמינו בש"ס מבואר כ"פ (עיי' שבועות מ"ג ע"א ועוד) שסלע הוא ד' דינרים, ושקל הוא חצי הסלע, דהיינו ב' דינרים, ואין השקל סלע רק חצי סלע?

והביא שיש מתרצים שכמו שאמרינן כאן שמנה של קודש כפול היה, כן כל המטבעות של קודש כפולין הם,